

De lezer schrijft

Gaan wilde bijen en gehouden honingbijen wel samen?

Er is geregeld discussie over de vraag of wilde bijen en gehouden honingbijen in natuurgebieden elkaars concurrenten zijn of dat ze vreedzaam kunnen samen leven. Nu is het begrip concurrentie een rekbaar begrip, want wat betekent het? Betekent het dat wilde bijen eerder opstaan en daardoor nectar voor de neus van de minder matineuze honingbijen weggapen? Of is er pas sprake van concurrentie als ze elkaar de hersens inslaan? En dan nog: is concurrentie wel zo slecht? De hele evolutie is erop gebaseerd. Zonder concurrentie is er geen selectie, geen aanpassing en kunnen nieuwe, beter toegeruste soorten zich niet ontwikkelen. De natuur is een voortdurende strijd om het bestaan, vaak op leven en dood.

In dit verband zijn er twee voorbeelden die de meeste aandacht krijgen: honingbijen op de heide en honingbijen bij de reuzenbalsemien in de Biesbosch.

Eerst de reuzenbalsemien

Voor de afsluiting van het Haringvliet in 1970 was de Biesbosch onderdeel van het moerassige mondingsgebied van onze grote rivieren dat onder invloed stond van eb en vloed. Een zeer dynamisch gebied waar de reuzenbalsemien helemaal niet kon gedijen. Na de afsluiting veranderde dat sterk

De invasieve reuzenbalsemien overwoekert de Biesbosch.
Foto Oogvoordenatuur

en vielen grote delen permanent droog, waardoor nieuwe soorten zoals de reuzenbalsemien een kans kregen zich te vestigen. Ik kan niet uitsluiten dat de boswachter van Staatsbosbeheer die er toen woonde, onbedoeld bijgedragen heeft aan de verspreiding, want in zijn tuin stonden enkele gekweekte manshoge exemplaren. Dat het zo uit de hand zou lopen kon niemand voorzien, maar de natuur zorgt wel vaker voor verrassingen. Gelukkig maar, want voorspelbare natuur gaat vroeg of laat vervelen.

Het kan volgens mij niet anders dan dat het massaal voorkomen van reuzenbalsemien gevolgen heeft voor de inheemse insectenpopulatie, die voorheen in evenwicht was met de natuurlijke vegetatie. Toen die met de komst van de reuzenbalsemien drastisch veranderde, moesten de insecten zich aanpassen. De opportunisten en generalisten lukt dat wel, maar de specialisten, vaak bedreigde en zeldzame soorten, hebben er meer moeite mee en delven het onderspit. We mogen er dan ook van uitgaan dat er soorten zijn verdwenen en dat de populatieomvang van andere soorten sterk is gekrompen. Kortom, de insecten hebben zich aangepast en er is een nieuw evenwicht ontstaan. En in de bloeitijd van de reuzenbalsemien van augustus-september zal de bescheiden inheemse populatie de overvloed aan nectar niet nodig hebben om in de eigen voedselbehoefte te voorzien. Er blijft nog een heleboel over voor bijvoorbeeld de honingbij. Van concurrentie is dan ook niet of nauwelijks sprake.

Zijn al die kasten aan de rand van het gebied dus geen probleem? Afgezien van de massaliteit, wat hoe dan ook niet goed is, speelt nog het volgende: reuzenbalsemien is een zogenaamde invasieve exoot. Dat is een uitheemse soort die in natuurgebieden de inheemse flora wegdrukt. Ongewenst dus. De talloze honingbijen zorgen niet alleen voor veel lekkere honing, maar omdat de tegenprestatie bestuiven is, zorgen ze ook voor heel veel extra zaden. En die zorgen voor een grotere en snellere verspreiding van de balsemien. Dat zou voor de eigenaar van het natuurgebied, in dit geval Staatsbosbeheer, een goede reden kunnen zijn om honingbijen uit het gebied te weren.

De oplossing is natuurlijk: minder reuzenbalsemien. Maar het bestrijden van deze soort in een moerassig slecht toegankelijk gebied is een lastige, zo niet onmogelijke opgave.

Dan de heide

Voor een evenwichtige benadering is het belangrijk eerst een veel voorkomend misverstand uit de wereld te helpen: de opvatting dat heide natuur is. Dat is het niet. Het is een middeleeuws cultuurlandschap dat kon ontstaan nadat het bos gekapt en gerooid was en er door roofbouw en intensieve

Schape en, als u goed kijkt, geiten begrazen de heide om die in stand te houden. Foto Richard de Bruijn

begrazing zelfs geen gras meer wilde groeien, alleen nog heide. Als je een dergelijk landschap in stand wilt houden moet je het middeleeuwse agrarische gebruik dus voortzetten en dat doen de natuur-beherende organisaties dan ook. Er wordt niet alleen begraasd maar ook gemaaid, geplagd en

soms gebrand. Vroeger waren die maatregelen gericht op de productie van vooral wol, vlees en melk. Een deel van de plaatselijke bevolking leefde ervan. En daar hoorde het houden van bijen voor de honing en de was gewoon bij. Dat eeuwenoude gebruik heeft er vooralsnog niet toe geleid, voor zover bekend, dat er inheemse insectensoorten die op en in de heide leven uitgestorven zijn. Eeuwenlang hebben ze tijdens de bloei van de heide de tafel moeten delen met honingbijen. Ook hier is sprake van een evenwicht.

Heide is primair een cultuurlandschap waar menselijk ingrijpen onlosmakelijk mee

verbonden is. Historisch gezien hoort de imkerij daar bij. Uiteraard met mate want ook hier geldt: overdaad schaadt. Niet alleen de natuur maar uiteindelijk ook de imkerij.

Henk Rampen, Zutphen